K. v. Rooy

DIE AFRIKAANSE SPELREËLS

SOOS AANGENEEM DEUR DIE

ZUID AFRIKAANSE AKADEMIE VOOR TAAL, LETTEREN EN KUNST,

op 18 SEPTEMBER 1915.

AFRIKAANSE SPELREËLS.

1. Bij die opstel van die Afrikaanse spelreëls is uitgegaan van die volgende algemene grondbeginsels:—

(a) Vir so ver moontlik, elke klank deur 'n aparte letter voor te stel en gin onnodige letters te gebruik nie.

(b) Dieselfde woord, voor- of agtervoegsel vir so ver moontlik, altijd op dieselfde wijse te skrijwe.

(c) Die geskiedenis net daar in ag te neem waar dit om praktiese redes noodsaaklik is.

(d) So weinig moontlik van die **Vereenvoudigde Hollandse Spelling** af te wijk.

(e) Altijd die mees gebruikelike uitspraak weer te gee en dit als vorm aan te neem.

Daar 'n spelling in die eerste plaas vir die publiek en nie vir die taalgeleerde bedoel is nie, kan hij nooit streng foneties wees nie. Daarom

kan die fonetiese beginsel in (a) neergelê, slegs vir so ver doenlik gevolg word.

Om dieselfde rede skrijf ons oor die algemeen net die vol vorme van woorde, voor- en agtervoegsels (b), hoewel in die sin dikwels korter vorme uitgespreek word of allerlei klankveranderinge (assimilasies) plaas vind. Ons skrijf dus **soveel** (nie **suffel**), **in die tuin** (nie **in-nie-tuin**), **onbepaal** (nie **ombepaal**,) **vinnig** (nie **vinnag**.)

Ter wille van die geskiedenis (c), en tegelijkertijd van die eenvormigheid, skrijf ons **wind** met 'n **d** en nie met 'n **t**, omdat die **d** in die meervoud gehoor word: **winde.**

Daar dit om algemeen erkende redes (vergemakliking van onderwijs, nasionaal belang) nodig is om so weinig moontlik van die V.H.S. af te wijk (d), skrijf ons **kinders**, en behou ook **v** naas **f**, al sê ons **kinners**, en al maak ons gin onderskeid, soos die Hollander, tussen **v** en **f** nie. Om dieselfde rede behou ons ook **ei** naas **ij**, hoewel dit sowel in Hollands als Afrikaans dieselfde klank aandui. Waar 'n vereenvoudiging egter algemeen gebruiklik is onder Afrikaners, daar wijk ons af van die V.H.S. So skrijf ons **z** en **au** net in eiename en vreemde woorde; anders altoos **s** en **ou.** Ook waar die Afrikaanse uitspraak heeltemaal afwijk van die

Hollandse, gee ons die Afrikaanse uitspraak so ver moontlik weer: b.v. **nuwt, nuws** vir Holl. **nieuw, nieuws.**

Die mees gebruiklike uitspraak word altoos als vorm aangeneem (e). So skrijf ons **terge, gesig** en nie **têre, geseg** nie.

Net die punte wat moeilikheid kan oplewer, is hier behandel. Vir allerlei kleiner punte word verwijs naar die **Afrikaanse Woordelijs,** wat eersdaags sal verskijn.

Waar verskillende vorme in algemeen gebruik is, word die verskillende vorme ook erken: in sulke gevalle kan alleen die gebruik uitmaak welke vorm op die lange duur moet segevier.

Ten opsigte van vreemde woorde, moet van self 'n seker mate van vrijheid toegelaat word. Wat vir die een nog vreemd is, kan vir die ander reeds Afrikaans klink, en omgekeerd. Egte vreemde woorde behou die vreemde spelling; min of meer verafrikaanste vreemde woorde volg die Afrikaanse spelreëls vir sover prakties en doenlik.

2. Die volgende lettertekens word gebruik om die Afrikaanse klanke (klinkers, tweeklanke, medeklinkers) voor te stel:—

(a) Klinkers: **a, e, ê, eu, i, ie, o, ô, oe, u.**

Opm. 1. Die letter **è** word ook gebruik, maar net in 'n paar uitroepe: **dè, nè.**

Opm. 2. Die letter **y** word net gebruik in eiename en egte vreemde woorde: **Egypte, hypothese.** Owerigens word **y** vervang deur **i**: **dinamiet, simpatie.**

Opm. 3. Bij sommige Afrikaners word ook gehoor 'n lang ope **u**, als **û** voorgestel: **brûe** (mrv. van **brug**,) terwijl ander Afrikaners in dieselfde gevalle 'n kort **u** uitspreek: **brugge.**

Hier kan ook genoem word 'n wije ope **i**, geskrijwe **î** in die meervoud van 'n woord als **wig—wîhe.**

(b) Tweeklanke: **ai, aai, eeu, ei, êi, ij, oei, oi, ooi, ôi, ou, ui.**

Opm. 1. **Au** word net in eiename en egte vreemde woorde behou: **Raubenheimer, automaties.**

Opm. 2. Veel Afrikaners spreek in plaas van die tweeklank **eeu** 'n drieklank **eeou** uit: **leeou, sneeou.**

(c) Medeklinkers: **b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, t, tj, v, w, z.**

Opm. 1. **C** en **z** word net behou in eiename, en egte vreemde woorde: **Cloete, café; Zoutendijk, Zenith.**

Opm. 2. **Tj** stel in Afrikaans net één klank voor, en nie twee soos in Hollands nie. Om praktiese redes behou ons egter die teken **tj.**

KLINKERS EN TWEEKLANKE.

3. In ope lettergrepe word **e** en **o**, behoudens die beperking in reël 4 vervat, nooit verdubbel nie, ewemin als **a** en **u**: **bome, bene** (merv. van **boom** en **been.)**

4. In die volgende woorde egter, en in samestellinge en afleidinge van sulke woorde, word **e** wel verdubbel: **gee, mee, nee, see, senewee, skadewee, skree, slee, tee, tree, twee vee, wedewee, wee, seeslag, meewerking, neewoord, seewater, teewater, tweede, veekraal, weemoedig,** ens.

Die meervoudsvorm op **e** van sulke woorde krij 'n deelteken op die **e**: **tree—treeë.**

5. Lang ope **e** en **o** word geskrijwe met 'n kappie bo die klinker, wanneer die twee klinkers op die einde van 'n woord of in 'n ope lettergreep staan: **hê, sê, lê; wêreld, kêrel; môre;** maar **perd, bord** ens.

6. In Afrikaanse en verafrikaanste vreemde **woorde word** die **i**-klank deur **ie** voorgestel, net soos in die V.H.S.: **die, wiel, artiekel.**

7. In vreemde woorde word die **i**-klank deur **i** voorgestel in ope lettergrepe, maar deur **ie** in geslote lettergrepe en op die einde van 'n woord: **individu, dinee** maar **simpatiek, dinamiet; posisie, tradisie.**

Wanneer **ie** deur verbuiging in 'n ope lettergreep kom te staan, word **ie** behou: **projektiel—projektiele, fantasties—'n fantastiese beskrijwing.**

8. Die spelling **ei** en **ij** word ooral behou waar dit in die V.H.S. voorkom; **lei** naas **lij** (Holl. **leiden** naas **lijden.)**

Net soos in die V.H.S. word **ij** dan ook vervang deur **i** in die uitgang **lik(s)**, maar behou in **—rijk: waarlik, jaarliks** maar **belangrijk, klankrijk.**

9. **Au** word net behou in eiename en egte vreemde woorde: **Raubenheimer, automaties.**

Verder word **au** altoos vervang deur **ou, kouw, pouw** (Holl. **kauwen, pauw.)**

MEDEKLINKERS.

10. Waar **b, d** op die einde als **p, t** uitgespreek word, word tog **b, d**

geskrijwe in die woorde waar **b, d** in die meervoud gehoor word: **rib—ribbes, wind—winde.**

Waar daarenteë **p, t** ook algemeen in die meervoud gehoor word, daar word die letters ook geskrijwe **raat—rate, ent—ente, krap—krappe** ens.

In gevalle waar die medeklinker in die meervoud of verbuiging heeltemaal verdwijn, volg ons die Hollandse spelling: **pad—paaie, breed—breë.**

11. Waar **d** na **l, n, r,** in Hollands uitgespreek, maar in Afrikaans gewoonlik aan die voorafgaande klank gelijk gemaak word, daar word **d** in die Afrikaanse spelling behou: **kelder, helder; kinders, wonder; worde** (naas **word**); **perde** (mrv. van **perd**).

12. Waar **d** en **t,** voorafgegaan deur 'n medeklinker, op die einde van Hollandse woorde wel, maar in die Afrikaanse vorm van dieselfde woorde nie uitgespreek word nie, daar word hul weggelaat in die Afrikaanse spelling: **ag, drif, gees, hoof, juis, naas, rus, vas** in plaas van **agt (acht), drift, geest, hoofd, juist, naast, rust, vast.** Waar **d, t** in dergelike gevalle in Afrikaans daarenteë wel uitgespreek word, word hul ook geskrijwe: **beeld, strand, kant.**

13. Waar **d** tussen klinkers nie uitgespreek word nie, word hij ook nie geskrijwe nie: **broer, leier, wijer** in plaas van **broeder, leider, wijder,**

14. Waar **t** voor **s** in die Afrikaanse vorm van dieselfde Hollandse woord nie uitgespreek word nie, word hij in die spelling weggelaat: **laas**, **plaas**, **geplaas** in plaas van **laats(t)**, **plaats**, **geplaats(t)**.

15. In Afrikaanse en verafrikaanste woorde word **th** vervang deur **t**, net soos in die V.H.S.: **tans**, **tee**, **teorie** maar **thuis** (omdat hier nog aan **huis** gedink word.)

16. Die Hollandse **ch**-klank word in Afrikaans deur **g** voorgestel: **ag**, **nog**, **tog**, **nag** in plaas van **ach**, **noch**, **toch**, **nacht**. Die verskil in spelling tussen Holl. **nog—noch** val dus weg in Afrikaans.

Opm. In die woorde **Christus** en **christen**, en in samestellinge van die woorde, word **ch** gebruik naas **k** omdat altwee uitsprake bestaan: **Christus**, **christen**, **christelik** naas **Kristus**, **kristen**, **kristelik**.

17. Tussen 'n beklemtoonde klinker of tweeklank en 'n toonlose **e** val **g** in die uitspraak weg, en ook in die spelling: **hoër**, **opdraend**, **reën**, **seën**, **swaer**, **teën**, **tuie**, **waens** (mrv. van **wa**), **weier**, in plaas van **hoger**, **opdragend**, **regel**, **segen**, **swager**, **tegen**, **tuige**, **wagens**, **weiger**. Soms vind nog verder sametrekking plaas na wegval van **g**: **opdraand**, **maar**, **vool** uit **opdraend**, **maer**, **voël**.

Tussen **r** en 'n klinker, en aan die begin van 'n paar vreemde woorde, het **g** die uitspraak van dieselfde teken in Eng. **go: berg—berge** (mrv.), **erg—erger, ergernis, burger; goenie, goeroe, gwarrie.** 'n Aparte teken word hier nie gebruik nie, omdat **g** in die gevalle altoos die uitspraak het en dus gin verwarring kan ontstaan nie.

Hierdie uitspraak van **g** is ook tamelik algemeen in die telwoord **nege.**

Opm. 1. In die verbinding **oe** word die deelteken (¨) bo die **e** geplaas: **hoër.** Ook in die verbinding **ee** word die deelteken bo die tweede **e** geplaas, omdat die **ee** meestal tweelettergrepig uitgespreek word: **reël, teën.** In buigingsuitgange word die deelteken natuurlik ook gebruik: **breed—breër, 'n leë sak, 'n ongeleë uur.**

In die verbindinge **ae, eie, ije** is die deelteken nie nodig nie, omdat hierdie verbindinge nie anders als tweelettergrepig kan uitgespreek word nie: **laag—laer, swaer, weier, wijd—wijer.**

Opm. 2. Sommige Afrikaners spreek die **g** tussen 'n beklemtoonde klinker of tweeklank en 'n toonlose **e** als die **g** in Eng. **go** uit: **oog—oge, laag—lager.** Vir hierdie individuele uitspraak word gin aparte teken gebruik nie.

Opm. 3. In verboge vorme van bijvoeglike naamwoorde op **ig** word **g** algemeen als spirant uitgespreek en ook geskrijwe: **'n stadige perd, 'n nukkerige kind.**

Opm. 4. Die Afrikaanse spelling van Holl. **kogel, spiegel, bergen** (werkwoord), **gorgel** en **orgel** is: **koeël, spieël, bêre, gorrel** en **orrel.**

18. Hollands **sch** word in Afrikaans als **sk** uitgespreek en so geskrijwe: **skaap, skool.**

Waar **ch** in die verbinding **sch** nie uitgespreek word nie, val dit weg, net soos in die V.H.S.: **mens, vis.**

19. Die Hollandse **v** word in Afrikaans geskrijwe waar dit die uitspraak van **f** het: **vader, vrees.**

Waar die Hollandse **v** in Afrikaans tot **w** oorgaan, daar word **w** ook geskrijwe: **lewe, suiwer, golwe,** (Holl. **leven, zuiver, golven**). **W** kan ook ontstaan wees uit **f** in buigingsuitgange: **stof—stowwe** (mrv.) **dof—'n dowwe pijn.**

20. **W** word als eindletter ooral behou waar dit in die Hollandse spelling voorkom: **vrouw, leeuw.**

Daar word dus ook verskil gemaak in spelling tussen die persoonlike

voornaamwoorde **jou, u** en die besitlike voornaamwoorde **jouw, uw: ek het, jou (u) gesien,** maar: **ek het jouw (uw) boek.**

Die Afrikaanse vorme van die Hollandse **nieuw, nieuws** word gespel **nuwt** (verboge vorm **nuwe**) en **nuws.**

21. Soos aangetoon in (1), moet bij vreemde woorde altoos 'n seker mate van vrijheid toegelaat word. In vreemde woorde wat min of meer verafrikaans is, word die volgende letters geskrijwe in plaas van die oorspronkelike:—

e in plaas van **ae: pedagogie;**
ee in plaas van **é: dominee, komitee;**
i in plaas van **y: ritme;**
f in plaas van **ph: alfabet, filosofie;**
k in plaas van **c: konsert, konklusie;**
k in plaas van **ch: kronies;**
kw in plaas van **qu: kwartaal, konsekwent;**
r in plaas van **rh: retories, ritme;**
s in plaas van **g: losies, boskasie;**
s in plaas van **t: nasie, stasie;**
s in plaas van **c: sement, Desember;**

sj in plaas van **ch: sjokolade;**
tj in plaas van **ch: tjek.**

Woorde wat algemeen burgerreg verkrij het, word verafrikaans en dus volgens die gewone reëls gespel: **keb, trem, trein, spiets.**

Vreemde woorde wat nog als sulks gevoel word, behou die vreemde spelling; so ook eiename: **cognac, café, boulevard; Cloete, Corneels, Theodoor,** ens.

22. 'n Medeklinker word dubbel geskrijwe wanneer hij tussen klinkers staan, en die voorafgaande klinker kort is en die hoofaksent dra: **mak—makker** (teënoor **maker**), **stof—stowwe.**

Wanneer die voorafgaande klinker daarenteë wel kort is, maar nie die hoofaksent dra nie, dan word die medeklinker nie verdubbel nie: **heerlik—heerliker, middel—middele**.

23. Ten opsigte van die verdeling in lettergrepe en die aaneenskrijwe van woorde, word die Hollandse reëls gevolg, waarbij veral op die volgende punte moet gelet word:—

Als daar één medeklinker is, word dit bij die volgende lettergreep getrek: **ko-ning;** als daar twee is, val die verdeling in die middel: **pit-jie,**

win-de. Bij duidelike samestellinge, word die afleiding soms gevolg: **daar-om, grijs-aard, boom-pie, gars-brood.**

Wanneer die een of andere woordsoort—behalwe 'n bijvoeglike naamwoord—'n selfstandige naamwoord nader bepaal, word die twee aaneen geskrijwe: **noordpool, seewater, môreson, uitspanplek.** Dikwels word die twee met 'n koppelteken verbind **Unie-parlement, Noord-Amerika.** Waar die bijvoeglike naamwoord so nouw met die selfstandige naamwoord verbind is, dat die twee één begrip vorm, daar word hul aan elkaar geskrijwe: **nuwejaar, oujaar, hoëpriester.**

24. Die Afkappingsteken (') word net gebruik bij die onbepaalde lidwoord **'n** en die besitlike voornaamwoord **s'n,** net soos in die V.H.S.: **'n man; dit is pa s'n.** Die vol vorm van **s'n** word geskrijwe **sijne: dit is pa sijne.**

Verder word geskrijf:—

Naas **aan 't** die vorm **aan** (sonder **'t**): **hij is aan't ploeë, die rivier is aan afkom**.

In plaas van **di's** of **d'is** die vorm **dis** naas die vol vorm **dit is.**

In plaas van **g'n** die vorm **gin** naas die vol vorm **geen.**

In plaas van **o'er** die vorm **oor.**
In plaas van **so's** die vorm **soos** naas die vol vorm **soa(l)s.**
In plaas van **v'r** die vorm **vir.**

ENKELE TAALVORME.

'n Paar taalvorme eis 'n nader bespreking.

25. Naas die vorm **se**, word deur sommige die vorm **s'n** gebruik vir manlik en vrouwlik, enkelvoud en meervoud: **pa se pijp, ma se hoed, die mans se geld, die dames se klere** naas **pa s'n pijp**, ens.

Naas die vorme **se, s'n** word in die vrouwelik enkelvoud (nie meervoud nie) ook **haar, hare** gebruik, wat histories juister is: **ma haar hoed, dis ma hare.**

In die meervoud word behalwe die vorme **se, s'n** ook **hul** gebruik: **die mans hul klere, die dames hul hoede, die kinders hul boeke.**

26. Die vorme **mij, sij** van die besitlike voornaamwoord word gebruik naas die voller vorme **mijn, sijn: mij(n) vader, sij(n) moeder.**

Naas die beklemtoonde vorm **ek** van die persoonlike voornaamwoord, word gebruik die swakbetoonde vorm **ik.**

27. Die toonlose **e** in die Hollandse verkleiningsuitgang **-tje, -(p)je** tree in die Afrikaanse vorm van dieselfde uitgang als **-ie** op en word ook so geskrijwe: **bietjie, glasie, dorpie.**

28. Waar die Hollandse voorvoegsel **voor** in Afrikaans tot **ver** verswak is, word ook **ver** geskrijwe: **vernaam, versigtig, veral.** Die voorsetsel word geskrijwe **vir**; die bijwoord **ver**: **dit is vir A**, maar **dis ver van die dorp.**

29. Egte deelwoorde, d.w.s. suiwer werkwoordelike vorme, neem geen **d** nie (behalwe waar die stam reeds op **d** uitgaat): **die skape word getel; die goed is gister al verdeel; hij het die slagijster gestel; ons het ons groot manne geëer; ek het die vraag verander; hij het ons erg teleurgestel.**

Maar wanneer die deelwoord als 'n bijvoeglike naamwoord gebruik word, m.a.w. om 'n toestand en nie 'n handeling aan te duie nie, dan word daar 'n **d** gehoor na 'n klinker of na **l, m, n, r,**: **die man is frisgebouwd; ek voel baing teleurgesteld; hij is gesteld op sij klere; ons mense is baing verdeeld; ek voel mij hoogs geëerd; die saak is nog onveranderd.**

Opm.: **T** en **d** val altijd weg na **k, p, g, s, f,: die boeke was reeds ingepak; die skape is gedip; die osse is al uitgejaag; die deure is geverf; die man is uitgeraas.**

30. Gelijk reeds in (1) aangetoon, word, waar daar verskillende vorme in algemeen gebruik is, die verskillende vorm ook toegelaat: **(on-)mogelik, (on-)moontlik, (on-)molik; baing, baje; môre, more; nôi, nooi,** ens.

Hiertoe behoort ook die afwisseling van kort **e** met **i** voor 'n nasaal plus medeklinker: **string** (snw.), **bring, wink,** ens., voor en naas **streng, breng, wenk.** In veel gevalle is die vorm met **i** selfs die gewone vorm.

Aangeneem op die Akademiesitting van 18 September, 1915.

Namens die Spellingkommissie,

(27) kat - katjie
pad - paadjie
vat - vaatjie

T. H. LE ROUX,
Konvener van die Kommissie.

G. KNOTHE,
Sekretaris van die Akademie.